

del. f. B. R., 2020

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, 87-100 Toruń, tel. 0048566522186
e-mail: sekretariat@zawacka.pl www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127 KRS 0000041692

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

Włocławek
T.N.

STANNY Helena
z d. Pyrzyńska

K-1003/2990 1 Pom

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Stanny Helena

z d. Pyrzyńska

T. K-1003/2790 Pom.

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa ✓ K. 7, 5.7

I/2 – dokumenty ✓ K. 2, 5.2.

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”)

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. ✓ K. 2, 5.2.

III/5 – Inne... —

IV. Korespondencja —

V. Wypisy ze źródeł (tzw. „nazwiskowe karty informacyjne”) ✓

VI. Fotografie —

Materiały pochodzą z Muzeum Ziemi
Kujawskiej i Dobrużńskiej w Łotoczu

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek

ul. Podmurna 93, 87-100 Toruń, tel. 0048566522186
 e-mail: sekretariat@zawacka.pl www.zawacka.pl
 NIP 956 16 25 127 KRS 0000041692

Stanny Helena z d. Pyrzyńska, T.K-1003/2790 Pom.
 (nazwa zespołu, zbioru, kolekcji i sygnatura akt) *włoczek*

Lp.	Nazwisko i imię korzystającego	Temat pracy (ewent. cel wykorzystania)	Data korzystania
1	Barbara Rojek	Kołozenie teksty	9. 10. 2020
2	Opiewska Ewa Waleria	dypl. teksty	X. 2020r.
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

I/1. Relacja

- Zyciorys Heleny Stanny z dn. 10. III. 1945. Rkp. Ksero, K. 1, s. 1
- Zyciorys Heleny Stanny z dn. 22. VI. 1949, Rkp. Ksero, K. 2, s. 2-3.
- Zyciorys Heleny Stanny z dn. 9. XI. 1953, Rkp. Ksero, K. 1, s. 4.
- Podanie Heleny Stanny do Wydz. OŚ i. u. Torunia, w sprawie zaliczenia fajnego maczawca w okresie okupacji z dn. 19. 6. 1957, wraz z adwokatą ugoloboz z dn. 24. czerwca 1957. Rkp. Ksero, K. 2, s. 5-6.
- Podanie H. Stanny o przeniesienie na emeryturę z dn. 10. IV. 1968. Rkp. Ksero, K. 1, s. 7.

Mój życiorys.

Urodziłam się dnia 7 listopada 1911 roku w lesnictwie Wikaryjskim, oddalonym o 5 km od Włocławka. Rodzicami moimi byli: Wiktorja z Bujalskich i Apolinary Pyryński z zawodu leśnik. Jako najmłodsza z siedmiorga rodzeństwa uczyłam się początkowo w domu.

Trzecie i czwartą klasę szkoły powszechnej ukończyłam we Włocławku, następnie skończyłam egzamin do klasy pierwszej Państwowego Gimnazjum im. M. Konopnickiej.

W 1933 roku ukończyłam gimnazjum z zamiarem porostania nauczycielką. Kłopoty materialne nie pozwoliły na dalsze kształcenie w tym kierunku, wobec czego wyjechałam do woj. Działkowskiej, gdzie wykonywała pracę nauczycielki domowej. Uczyłam 5 lat z dobrym rezultatem.

W 1938 roku wyjechałam za pracę za robotniczą Kresową Stawego i zamieszkałam w woj. Nadrozie w pow. Rypinińskim, gdzie zajęłam się gospodarstwem domowym. W 1939 roku woj. mój został powołany do służby wojskowej, następnie wzięty do niewoli, skąd dotychczas nie wrócił. Porzuciłam przez władze niemieckie całego swego siostrzeńca i uciekłam, przyjechałam do Włocławka i porostalam do chwili obecnej.

Przez cały czas okupacji zatrudniona byłam jako pomoc biurowa w prywatnym przedsiębiorstwie, z czego utrzymywałam siostrzeńca i rodziców. W chwilach wolnych od obowiązkowych zajęć, uczyłam dzieci w zakresie szkoły powszechnej.

Helena Stawego

Urodziłam się dnia 7 listopada 1911 r. w lesnictwie Wikaryjskim w powiecie wrocławskim, jako siostra z kolei dziecka Apolunarego i Wiktorii Synyjskich. Ojciec mój z zawodu leśnik zatrudniony był w lasach państwowych koło Wrocławia. Warunki domowe były ciężkie, gdyż pensja ojca wystarczała zaledwie na wyżywienie took liczej rodziny. Poza tym uciano mnie w domu, gdyż do szkoły było zbyt daleko. Po ukończeniu pierwszej klasy szk. pow. we Wrocławiu zdałam egzamin wstępny do państwowego gimnazjum. W 1933 roku ukończyłam gimnazjum z zamiarem wstąpienia na uniwersytet, ale w tymże roku ojciec mój przeszedł na emeryturę więc o wyjazd na studia mowy być nie mogło. Poziwiarz od dzieciństwa uwarzyłam o zawód nauczycielski, zaraz po ukończeniu gimnazjum wyjechałam do miejsc. Jary w pow. wrocławskim, gdzie przez rok pracowałam w charakterze nauczycielki domowej. Stąd wyjechałam do majątku Dziankówek, gdzie przez 3 lata uczyłam prywatnie w zakresie szkoły powszechnej. W 1937 r. wyjechałam do Warszawy celem ukończenia kursu pedagogicznego, by tą drogą zdobyć prawa do nauczania w szkole. Studiować nie mogłam, bo trzeba było przysię z pomocą rodziny. Wobec tego przyjechałam poradzić maszynistki i tłumacza przysięzłego. W 1938 r. wyszłam za mąż za adw. Stanisława Kłosa i zamieszkałam w maj. Nadroż pow. rybnicki. Rok po tym mój porządek na wojnę, skąd został zabrany do niewoli. Wynurona, przez władze niemieckie z mieszkaniem, wyjechałam do Wrocławia, gdzie przebywałam do chwili wyzwolenia. Pozostawiając dziecko na opiece rodziców zgłosiłam się do pracy w magistracie i tam pracowałam do 1943 roku. Następna moja praca biurowa była w przedsiębiorstwie kamieniarskim. Przez cały okres okupacji uczyłam potajemnie dzieci w zakresie szk. pow. w domu, mogąc zasiadać na rodzice uchronionych przez siebie.

dzieci. Dnia 12 marca 1945 roku zgłosiłam się do Inspektoratu Szkolnego we Włocławku z prośbą o zatrudnienie mnie w charakterze nauczycielki. Z braku posad we Włocławku wyjechałam do Kłobucka gm. Baruchowo i tam bez przerwy pracowałam do marca 1949 r. Warunki pracy miałyam bardzo ciężkie, bo praca w szkole, kłopoty związane z wychowaniem dziecka, różne wyjazdy celem uzupełnienia kwalifikacji, sta komunikacja, szczególnie w okresie zimowym stoczyły się na ciężkiej kłopoty finansowe. Mój mąż, choć wrocil z niewoli, nie może mi pomóc z powodu, gdyż zarabia niewiele i zatrudniony daleko od rodziny. W bieżącym roku na skutek mojej gorzej prośby zostałam przydzielona do st. nr. 7 we Włocławku, gdzie dotychczas pracuję.

Stanisława Helewa

Włocławek dnia 23 VI 1949 r.

E-369

H/A-1584/37293

6-2-128-36

Zyciorys Hannu Helewy

Urodziłam się dnia 7 listopada 1914r. w miejscowości Wikaryjskie oddalonej o 5 km od Włocławka. Rodzicami moimi byli Wiktorin z Bujalskich i Apolinary Pyryjuszki z zawodu kramie.

Jako najmłodsze z siedmiorga rodzeństwa ukończyłam 8, potem 10 klas w domu, następnie 3-4 klasę szkoły podstawowej ukończyłam w Włocławku i tu skończyłam egzamin do klasy pierwszej Państwowego Gimnazjum im. M. Kowalewskiej.

W 1933r. ukończyłam gimnazjum, a nie mając warunków do dalszego kształcenia się przyjęłam pracę prywatnej nauczycielki w maj. Deszulkówek pow. włocławski gdzie przebywałam 4 lata.

W 1937r. wyjechałam do Warszawy i przyjęłam pracę biurową u tłumacza przysiężłego sądu okręgowego. W 1938r. wyntam za moją za rolęka Hannego Crestawa, i zamieszkałam w maj. Nadbrzeż w pow. rypiński, gdzie moją pracę w charakterze administratora majątku.

Stąd w 1939r. po wyjeździe mego męża na wojnę zostałam ewakuowana przez wyjazd polski. Przejechałam do Włocławka i tu pozostałam przez cały okres okupacji pracując początkowo w Magistracie, a następnie w Przedsiębiorstwie Kanałarskim. Po wyjściu Niemców zgłosiłam się do Wydziału Emigracji i zostałam przydzielona do szkoły podst. Kłobus Baruchowo, gdzie od 12-III 1945r. pracowałam do marca 1949r. Po uzyskaniu pozwolenia do Włocławka pracowałam w szkole Podst. nr. 7, następnie w szkole dla Pracujących nr. 3 do 1/II 1952r. Od 1/II 1952r. pracuję w Szkole Podstawowej nr. 2. do chwili obecnej. Jestem członkiem P.Z.P.R.

Hannu Helewy

9-X-1953.

Włocławek dnia 19.6.1952

33

Stanny Helena
nauczycielka
szkoły podstawowej nr. 7
we Włocławku

Do
Wydziału Oświaty
w Toruniu

Podanie.

Uprzejmie proszę o zaliczenie mi okresu tajnego nauczania
w czasie okupacji

Przed wojną mając ukonieczone tylko gimnazjum ogólnoklasowe,
pracowałam jako nauczycielka prywatnie w maj. Dziankowi-
nek w pow. włocławskim.

Od dnia 15 lutego 1941r. prowadziłam tajne nieorganizowa-
ne nauczanie na terenie miasta Włocławka do dnia 10
stycznia 1945r.

Po wyzwoleniu zaraziłam się do pracy nauczycielskiej
w Kłotwie w pow. włocławskim. Na stanowisku nauczy-
cielki pozostaję do chwili obecnej. Dodaję, że podam w
powyższej sprawie nie złożyłam wreszcie jedynie dlatego,
że nie byłam informowana przez ówczesnego kierownika szk.
który sądził, że nauczycielka niekwalifikowana nie miała
prawa ubiegać się o zaliczenie tej okresu tajnego nauczania.

Stanny Helena

Załączniki 2. 3. 10. 15z
36,10m 250z

SZKOŁA OGÓLNOKSZTAŁCĄCA
STOPNIA PODSTAWOWEGO Nr 7
we Włocławku
ul. Legacka 20, tel. 17-50
L. dz. 9317

Proszę o
do delnego umówienie. -

Włocławek dn. 24 czerwca 1957r.

Kierownik Szkoły
T. Kosała

Stanny Helena
nauw. Szkoły Podstaw. nr. 15
we Włocławku.

Prezydium
Powiatowej Rady Narodowej
we Włocławku
Wydział Oświaty.

Podanie.

Uprzejmie proszę o przeniesienie mnie na emeryturę
z dniem 31 sierpnia 1968 roku.

Stanny Helena

Włocławek dnia 10-IV-1968r.

- I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora
- Oświadczenie świadka Marii Makarek, z dn. 21. vi, 1957
Druk/rzp. ksero, k-1, s.1.
 - Oświadczenie świadka Janiny Zielińskiej z dn.
19.06.1957. Druk/rzp. ksero, k-1, s.2.

Ja niżej podpisana/ny Makaruk Maria
(imię i nazwisko)

urodzony dnia 28 grudnia 1916r w e Włocławku

zamieszkała/y w e Włocławku stanowisko nauczycielka

zeznaję pod odpowiedzialnością karno-sądową świadom skutków z art.140 k.k.za fałszywe zeznania i z art.187 k.k.za fałszowanie dokumentów,

że Ob. Stanny Helena

pracowała w czasie od 15 lutego 1941r do 10 stycznia 1945r

na stanowisku nauczycielki tajnego nieorganizowanego naucz.

w wymiarze 2,4 godzin nauczania tygodniowo.

Zeznanie powyższe składa na tej podstawie, że brzycej

wymieniona ob. Stanny Helena pracowała w czasie

okupacji w tajnym nieorganizowanym nauczaniu

na 14 dniach z kl. I, II, IV i V

Nauczata następujących przedmiotów: języka polskiego,

historii, biologii, matematyki

Zasnaniam, że nie pozostała r. 1945 Stanny Helena

na żadnym stopniu

pokrewieństwa lub powinowactwa.

M. Makaruk
(podpis)

Włocławek, dnia 19 VI 1957 r.

Własnoręczność podpisu O Makaruk Maria
stwierdzam.

w Włocławku, dnia 21 VI 1957 r.

J. Krawczyk
Dyrektor (s)

Ja niżej podpisana/ny Jawina Lielimska
 (imię i nazwisko)
 urodzona/ny dnia 6.05.1910 w Włocławku
 zamieszkała/y w Włocławku stanowisko kw. przedszkole
 zeznaję pod odpowiedzialnością karno-sądową świadom skutków
 z art.140 k.k.za fałszywe zeznanie i z art.187 k.k.za fałszowanie
 dokumentów, że Ob. Stanny Helena
 pracowała w czasie od 15.02.1941 do 10.01.1945r.
 na stanowisku nauczycielki doajnego nierorganizowanego
 w wymiarze 24 maksymalnie
 godzin nauczania tygodniowo.

Zeznanie powyższe składam na tej podstawie, że
 w mieście Włocławku wyki rozmawiała, ob. Stanny
Helena, pracowała w kom. nierorganizowanego
nauczania przez 14 dni z klas V, IV, III, I,
 w których następowały przedmioty: język polski, historia
biologia, matematyka

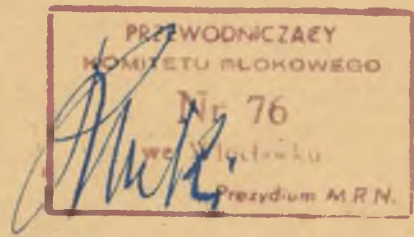
Zaznaczam, że nie posiadają z Ob. Stanny Heleną
 w żadnym stopniu
 pokrewieństwa lub powinowactwa.

Włocławek, dnia 19.06 1957 r. (p o d p i s)

Własnoręczność podpisu Ob. Lielimskiej Jawiny
 stwierdzam.

Włocławek, dnia 22 1957 r.

Lielimska
 (p o d p i s)

- III/4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945.
- Opinia o pracy zawodowej i politycznej ob. Stanny Helewy z dn. 17.7.1958, Msp. Ksero, k. 2, s. 1-2.

O p i n i a o pracy
zawodowej i politycznej

ob. S t a n n y Heleny naucz. szkoły
dla pracujących Nr.3 we Włocławku

Ob. Stanny Helena jest nauczycielką kwalifikowaną, która jako ekstern zdobyła kwalifikację w r. 1947 i w rok później na skutek usilnych starań została przeniesiona ze szkoły podstawowej w Kłotnie - Baruchowie pow. włocławski do n. Włocławka do ówczesnej szkoły dla dorosłych, obecnie szkoły dla pracujących Nr.3.

Podczas dotychczasowej pracy w szkole dla pracujących ob. Stanny dała się poznać jako pilna nauczycielka. Do lekcji przygotowuje się starannie i osiąga zadawalające wyniki w nauce / co wynika zresztą z załączonego wyciągu ze sprawozdania powizytacyjnego / Niemniej jej postawa ideowo-moralna poza szkołą nasuwa pewne poważne zastrzeżenia.

Tak np. w dniach 19-24 marca b.r. podczas przejmowania przez tut. Wydział Oświaty przedszkola zakonnego "Pszczółka" do którego uczęszcza dziecko ob. Stanny wykazała ona postawę nie liczącą z nauczycielką a tym bardziej członkiem Partii, albowiem widząc trudności na jakie napotyka przejmowanie przedszkola i opór ze strony innych matek posyłających dzieci do przedszkola zakonnego zamiast pomóc czynnikom przejmującym przedszkole, mobilizować matki do zajęcia właściwej postawy sama jako jedna z pierwszych wespół z drugą nauczycielką zabrała ostentacyjnie dziecko z przedszkola / ściślej mówiąc jej mąż - nie nauczyciel / i dowiadywała się "czy siostry już z powrotem wróciły." Był w tym okresie pewien moment / kilka dni / kiedy siostry z powrotem przejęły przedszkole i wówczas to ob. Stanny posyłała z powrotem swoje dziecko do w.w. przedszkola.

Do ostatecznej kapitulacji sióstr i przejściu przedszkola przez Wydział Oświaty ob. Stanny nie widząc innego wyjścia a mając daleko do innego przedszkola przesyłała wreszcie swoje dziecko do przejętego przedszkola i nadal je tam posyła.

Nieduznaczną rolę odegrała też ob. Stanny w incydencie z zamawianiem przez dzieci kl. VII szkoły TPD Nr.2 nabożeństwa w kościele SS Cotolengo w intencji pomyślnego zdania przez dzieci tejż klasy egzaminu końcowego.

Wówczas to zbieraniem pieniędzy na mszę zajmowała się chodząc pod domach koleżanek jej córka uczennica kl. VII w.w. szkoły, jakoby bez wiedzy matki.

Zbadaniem tej sprawy zajął się KM PZPR, do tej pory jednak nie wyciągnął żadnych wniosków, aczkolwiek na podstawie informacji uzyskanych w KM PZPR ob. Stanny grozi prawdopodobnie wydalenie z Partii wzgl. cofnięcie jej do stopnia kandydata za niewłaściwą postawę w tej sprawie, szczególnie, że ob. Stanny nie wykazuje się żadną pracą polityczną w PZPR.

W związku ze zmniejszeniem liczby etatów w szkołach dla pracujących ob. Stanny została przeniesiona do Szkoły TPD Nr.2 z uwagi na to, że mieszka w pobliżu tej szkoły / na peryferiach miasta / oraz z uwagi na to, że do wspomnianego pow. tej incydentu Wydział Oświaty nie miał do niej specjalnych zastrzeżeń,

jeżeli chodzi o jej postawę ideowo-moralną.

Obecnie ob. Stanny swoim postępowaniem zdemaskowała się jako osoba niezbyt pełna ideologicznie i w żadnym wypadku nie może przejść do szkoły TPD-owskiej.

Ponieważ ob. Stanny uważa się za pokrzywdzoną /że zostaje przeniesiona do szkoły niedzieżowej/ a w szkołach dla pracujących z uwagi na ograniczoną liczbę etatów nie może pozostać Wydział Oświaty wnosi o anulowanie jej przeniesienia /wystaw onego przez Woj. Wydział Oświaty/ do szkoły podstawowej Nr. 2 TPD we Włocławku a stawia wniosek o przeniesienie jej do innej szkoły podstawowej we Włocławku np. szkoły Nr. 10, nie popierając w żadnym wypadku jej odwołania.

w/s Kierownik Wydziału Oświaty

Włocławek, dnia 17.7.1958 r.

T. K-1003/2790 Tom

Włocławek
10 marca.

SIANNY Helena
z d. Pyrzyńska

v. Wypisy ze śródlat - nazwiskowe karty
informacyjne: ~

R-1003/2790 Tow

Stanny		Włocławek
nazwisko, hasło	nr relacji	obwód
Helena Stanny		T. Nowca
stopień wojskowy, nazwisko i imiona		organizacja
pseudonimy		nazwiska inne
		Pyrzyńska
Apollinary Wiktorja Bujalska		u kobiet nazwisko panieńskie
imiona rodziców, nazw. pan. matki		7. XI. 1910. Włocławek
adresy:		data i miejsce urodzenia
		data i miejsce śmierci

źródła i zapisy inne:

Materiały pozyskane od Muzeum
ziemi kujawskiej i Dobnyńskiej
we Włocławku

A Od 15. lutego 1944 r. do 10 stycznia 1945 r. prowadziła prace naukowe, mikroorganizm.

B

C

D

E

F

STANNY Helena

 BARBARA CZŁUCHÓW

TECZKA WIĄZANA
"BEZKWASOWA" 250G

5 906099 000653